

Jul. Kl. 1.33. 2

Alfhild Lamm

Uppreast på modernitet

Ab.

Stockholms Nya Samokola (Whitlocke och samokolan)

Den 15 april 1904

Satir och humor.

Alla tiders författare ha
alltid älskat att i sina verk ut-
gjuta sig öfver denna världens brister
och svagheter och människornas
därskaper och löjliga åidor. De ha
däruid haft olika sätt att gå till
väga. Antingen ha de utom barn-
härtighet hänat och skärande kvast
kritiserat det, som i deras ögon var
ett missförhållande eller en därskap,

eller ha de med skärmen i ögonvrisin
och ett viest vernod innerat i hjärtat
viest oss människornas många små
svagheter och dårskaper. Det första sättet
brukar man kalla det satiriska, det
senare, det humoristiska. Båda rikt-
ningarna ha haft sabrika representan-
ter.

Vissa tider har den
satiriska diktsingen blomstrat mer
än andra. Under 1700-talet hade den

en sådant blomstringeperiod. Frank-
rikes låvarande båda stora samhälls-
kritici gästade de evära då rådande
missförhållandena med satirens
vapen. De togos till förebilder i
många länder.

Äfven till Sverige

kom den satiriska diktarsten. Johan

Henrik Hellgren var dess förnämsta

representant här under 1700-talet. "Ljusets funder",

"Mina löjen" och "Man äger ej smille,

för det man är galen" äro dikter i den
äktast satiriska andan. I bland-säson
(Kellgren) i "Mina löjen" — hände det
att författaren vände satirens vapen
2 mot sig själf och obarmhärtigt alog
med på sina egna avagheter och
løjligheter.

Dalin var en bland våra
företta satiriker. Det var förnämligast
i tidningen "Den svenske strigis", som
sitt förebild hade den engelska "The

12
Spectator", som han angrep sin sam-
tids fel och dårskaper.

Af våra om lifvande
svenska satiriker är Strindberg den
förmämsta. En mäktigt skrifven,
dräpande kritik af vårt samhälle
med dess öfverallt rådande byrå-
kratien och stora avast mellan
skilda samhällslager, är hans
roman "Röda rummet".

Den humoristiska

riktningen har i Sverige sina för-
nämsta representanter i Anna Maria
Lenngren och Carl Mikael Bellman.

En Lenngren hade ett skarpt
2. öga för isymmetri alla de små höj-
ligheter, som finnas i så stort antal
i de småborgerliga kyrkorna, där
hvar och en anser sig och vill vara
medelpunkten runt hvilken allt
annat rör sig. En Lenngren ledde
på en tid, då kvinnans uppfostran

12
stod långt under den manliga ungdomens, och då i hennes nyförelsen ingick endast sådana ämnen, som hon kunde hafva nytta af såsom husmoder. "Råd till min dotter, om jag hade någon nymanor han denna till alla de specifikt kvinnliga dygder, som en ung flicka då måste utveckla tillägnat sig, men mellan raderna skymtar man hennes halft skämtsamma, halft vemodiga

2
2

leende. Några andra af hennes humor-
istiska dikter äro "Min ärlig man",
2 "Fröken Julie" och "Beöcket". I den sist-
nämnda är det kryperiet och fjäsket
för dem, som ha högre rang, som
äro föremål för hennes löje.

Bellman är den full-
lödigaaste af alla våra ärenaka hu-
moristiska skaldar. I symmetri hos
hanom märker man vemodet bakom
leendet. Tegnérs skildrar på ett träf-
-fauv

2
sätt hans hymmert, då han kallar
den "en sorg i roemödt". I Fredmans
epiklar har Bellman på ett oförlit-
neligt sätt bejmgit en mängd
mer eller mindre löjväckande figurer,
som han träffade (på under sin
dagliga vistelse) på värdhus och
krogar eller ^{under} sina vandringar i Stock-
holm och dess omgifningar. Han
skildrar i sina sånger dem, som kaga
lipet lätt, och som det kommer, som

lysa endast för ögonblicket och ej göra
sig några bekymmer för morgon-
dagen, och som okända och le, ämnar
då döden kommer för att säga dem.

Vi ha äfven haft ått-
skilliga författare, som skrifvit prosa-
stycken i den humoristiska genren,
s. ex. Jakob Wallenberg, Aug. Blanche.
Äfven Fredrika Bremer har i sina ro-
maner med ämnen från hvardagslivet
lämnat oss humoristiska skildringar,

men hennes humor är ej på långt när
så kraftig som fru Lemgrens.

Om vi läsa en satirisk

och en humoristisk dikt från en

tid, flera hundra år af lägen ^{från} vår

egen, njuta vi vanligen mer af den

senare än af den förra. Den satiriska

syckes oss lätt föräldrad, under det

att humorn liksom har något

af odödlighet öfver sig. Visserligen

finns det ingenting, som människor

fukta så som att bli förtärligade,
men med humor följer ofta ett
skimmer af medlidande. Det är
som om humoristen ofta tänkte:

"Vi äro icke bättre, någon af oss, ty
vi äro alla människor", och som ~~om~~
han innerst skrattade lika mycket
åt sig själf som åt andra. Satirikern
däremot placerar ofta sig själf på
en piedestal, ger sig min af att
stå öfver alla mänskliga svagheter

och gör gärna ansträngningar på att vara
en mar tyr för världens onödiga. Detta
förhållande förklarar, att vi ofta
ha mera sympati för humoristen
än för satirikern.

Den satiriska diket-

stens utöfvare äro ofta själf-
ständiga utan hämta sina före-
bilder från någon stor författare. Den
humoristiska författaren däremot
finner man vanligen vara fullt själf-

oavhängig och oberoende af hvad som är
modernt inom litteraturen på hans
tid. Bellman t. ex. var en själfständigt
skald och i sina dikter fullkomligt
oberörd af nyhyringetidens läror
och åsikter. Kellgren däremot tog
sina mått från de franska fö-
fattarna under nyhyringetiden.

Skald af
Ljud Pahlund.